

**Knygos
prabyla
tavaip!**

Lietuvos
audiosensorinė
biblioteka

2023 m.

Jei reikėtų parašyti tik vieną sakinį, kuris apibūdintų 2023-uosius metus, jis sutaptų su šios ataskaitos pavadinimu: „Knygos prabyla tavaip“. Į šį sakinį telpa visi mūsų komandos darbai. Jis tapo mūsų naujojo identiteto, pabrėžiančio informacijos prieinamumą visiems, pagrindine žinute. Su šiuo šūkiu atvėrėme renovuotos bibliotekos duris – tarp šių sienų ne pertvaras griovėme ar vamzdynus klojome, o kūrėme prieinamumą. Būtent jis tapo kiekvieno sprendimo pagrindu.

Tačiau kurti prieinamumą fiziniėje aplinkoje nepakanka. Labai svarbu kurti prieinamumą be sienų, kad bet kuriame Lietuvos miestelyje gyvenantis žmogus, dėl sveikatos ar kitų priežasčių negalintis skaityti įprastai, gautų jam tinkamo formato knygą. Tad kartu su visomis šalies bibliotekomis plečiame ELVIS administratorių gretas. Prie tikslo artina ir tūkstančiai kilometrų, kuriuos įveikiame keliaudami ELVIS autobusiuku. Į šias keliones įsitraukė ne tik visa LAB komanda, bet ir optometrininkai. Ar tai lengva? Ne, bet tai turi prasmę ir kuria pokytį.

Nuo pat bibliotekos įkūrimo pradžios mūsų tikslas buvo padėti kitaip skaitančiam žmogui „atrakinti“ tekstą. Jautrumo nepraradome ir gebame pirmieji pastebėti tuos, kuriems įprasta knyga neprabyla. Tad visai nenuostabu, kad esame ir pirmosios knygos lengvai suprantama kalba suaugusiesiems leidėjai. Alvydo Šlepiko romaną lengvai suprantama kalba „Mano vardas yra Marytė“ skirtas žmonėms, turintiems intelekto negalią, kitataučiams, besimokantiems lietuvių kalbos, ir, žinoma, leidėjams – kad jie, atradę naują auditoriją, imtųsi pildyti knygų lengvai suprantama kalba lentynas.

Toliau sėkmingai tęsiame mums jau įprastus knygų garsinimo procesus ir aktyviai ieškome naujų galimybių rengti knygas, kurias perskaityti galėtų kiekvienas. Tam skirtas naujasis mūsų projektas „ELVIS – įtraukiai leidybai“. Jo įgyvendinimui suburta komanda aktyviai dalijasi patirtimi su leidėjais, o didžiausio proveržio tikisi tuomet, kai prieinami leidiniai pradės gimi pačiose leidyklose.

Pokyčiai, kuriems ruošiasi visa Europa (nuo 2025 m. įsigalios Europos prieinamumo direktyva), motyvuoja. Tačiau didžiausią motyvaciją mums teikia augančios skaitytojų gretos. Atliekami tyrimai rodo, kad prieinamos skaitmeninės knygos aktualios ne tik regos, fizinę negalią ar sutrikimus patiriantiems skaitytojams, bet ir susiduriantiems su mokymosi bei skaitymo sutrikimais. Šių skaitytojų gretos jau sudaro daugiau nei 30 proc. mūsų virtualios bibliotekos ELVIS vartotojų. Visi šie pokyčiai įpareigoja mus siekti, kad vis daugiau knygų prabiltų tavaip.

**Direktorė
Inga Davidonienė**

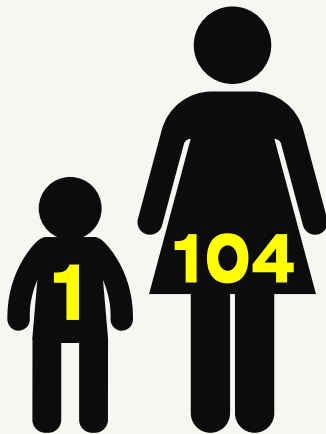
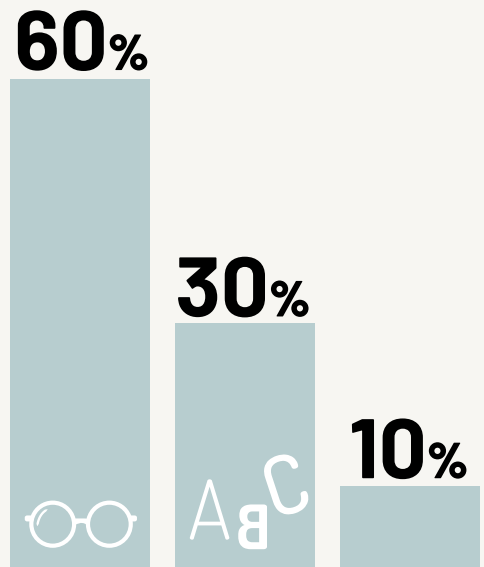
Mūsų skaitytojų skaičius – 7774

Virtualioje bibliotekoje ELVIS skaito

60 proc. žmonių, kuriems garsinės knygos reikalingos dėl regos sutrikimų,

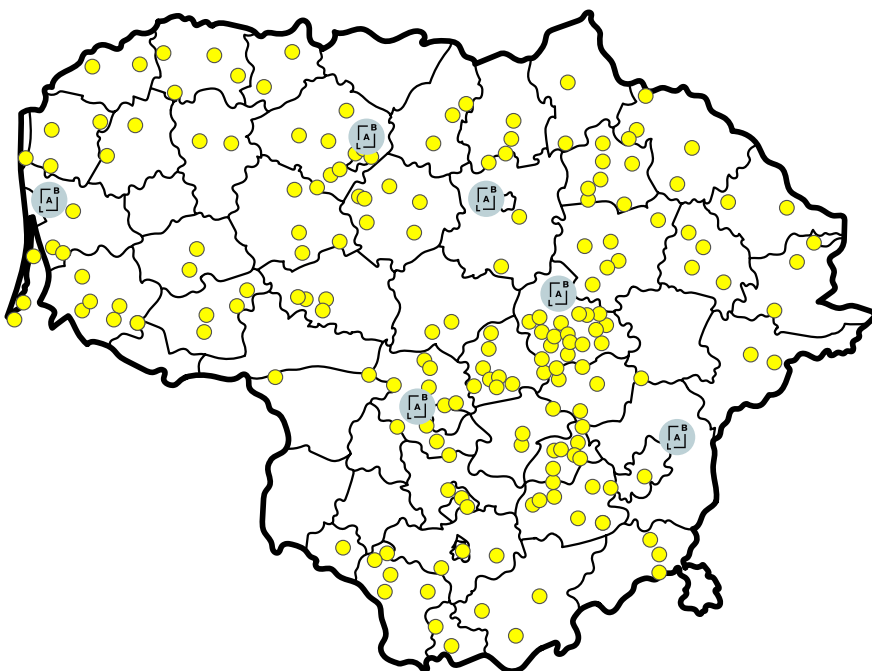
30 proc. žmonių, kurie jas renka dėl disleksijos,

10 proc. žmonių, kuriems prieinami leidiniai reikalingi dėl kitų negalių ar sutrikimų.

Jauniausiam skaitytojui – **1 metukai**

Vyriausiam skaitytojui – **104 metai**

LAB aptarnaujama teritorija

LAB padaliniai – **6**

ELVIS administruojančios
viešosios bibliotekos
ir paslaugų punktai –
daugiau kaip **350**

Svarbiausi įvykiai

1

Naujas LAB identitetas – atpažįstamos spalvos, prieinamumo simbolika ir mūsų skaitytojus vienijantis šūkis „Knygos prabyla tavaip!“

Knygos
prabyla
tavaip

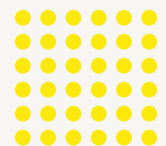
2

Naujas LAB logotipas kalba apie formatų kismą ir įvairovę bei turi garsinį variantą! Išgirsk [3 garsinio logotipo versijas](#).

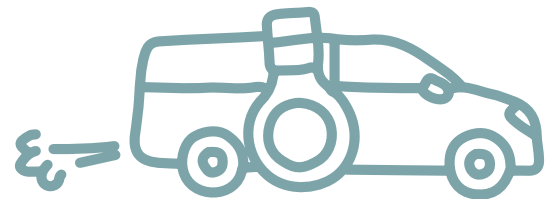
3

Atidaryta atnaujinta biblioteka Vilniuje, tituluojama vienu prieinamiausių pastatų Lietuvoje.

4

Į pirmąją kelionę išlydėjome ELVIS autobusą. Aplankėme 175 bendruomenes, iš jų – 135 bibliotekas. Apie garsinę knygą išgirdo 3050 žmonių.

5

Sukūrėme pirmąją Lietuvoje prieinamų leidinių sertifikavimo sistemą ir prieinamo leidinio sertifikavimo ženklą, kurį nuo 2024 m. Lietuvos audiosensorinė biblioteka suteiks prieinamiems skaitmeniniams leidiniams.

6

LAB komanda ir mūsų direktorė Inga atsiėmė geriausio 2022 metų bibliotekos vadovo apdovanojimą. Ši nominacija – apie sėkmingą komandą ir mus vienijančią prieinamumo idėją.

Bibliotekos fondai, juos kuriantys žmonės ir technologijos

Leidiniai specialiaisiais formatais – **33 385**

Skaitmeniniai leidiniai ELVIS bibliotekoje – **15 105**

Per 2023 m. specialiaisiais formatais parengėme:

- 465 garsines knygas
- 30 leidinių Brailio raštu, iš jų 10 skaitmeniniu BRF formatu
- 8 EPUB leidinius, kuriuose [sinchronizuotas tekstas ir garsas](#)
- 145 garsinius žurnalus

Bibliotekos fondus pildė ir kitų leidėjų parengtas prieinamas turinys:

- „Audioteka“ – 17 licencinių garsinių knygų
- „Baltos lankos“ – 2 licencinės garsinės knygos
- „Alma Littera“ – 18 EPUB leidinių
- Lietuvos kino centras – 3 filmai su garsiniu vaizdavimu

2023 m. knygas garsino:

- 29 profesionalūs diktoriai, tarp jų – net 8 nauji balsai!
- 94 savanoriai diktoriai, ačiū jiems!
- savo galimybes parodė ir ateities technologija – lietuviškas neuroninis balsas. Mūsų partneriai jį moko ir augina.

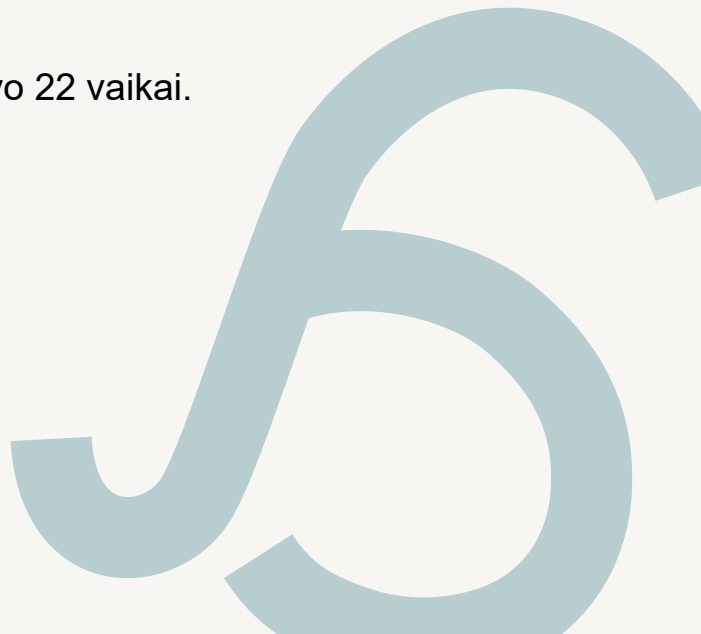
Nuolatinis dėmesys savaip skaitantiems žmonėms

Skaitymo sutrikimai

- Minėjome disleksijos pažinimo mėnesį ir kvietėme visuomenę tapti šios iniciatyvos dalimi. Apie disleksiją kalbėjome LRT laidose „10 balų“ ir „Kultūros savaitė“, šiai temai buvo skirta visa [Gold FM „Aklo pasimatymo“](#) radijo laida, prie iniciatyvos prisidėjo mokyklos ir bibliotekos.
- LAB iniciatyva gimusi pjesė apie disleksiją išgyvenantį jaunuolį (aut. Kristina Marija Kulinič) virto puikiu paaugliams skirtu spektakliu „Pasistengiau“ (teatras „No Shoes“, rež. Ieva Jackevičiūtė).

- Parengėme 13 straipsnių tinklaraštyje apie skaitymo sutrikimus.
- Organizavome 6 šeimos patirčių šeštadienius.
- Pradėjome bendradarbiauti su disleksijai draugiška mokykla.
- Kartu su „Dyslexia centru“ organizavome 2 vaikų vasaros stovyklą, kuriose dalyvavo 22 vaikai.

Regos sutrikimai

- Organizavome respublikinį skaitymo Brailio raštu konkursą, kuriame pergalę nuskynė Hermis Kasperavičius.

- Parengėme 40 straipsnių [tinklaraštyje apie regos sutrikimus](#).
- Akademinės literatūros fondą papildėme 32 naujais leidiniais tiflotyros tema.
- Įgyvendindami Sporto rėmimo fondo lėšomis finansuojamą projektą, pristatėme 3 sveikos mitybos ir sveikatingumo programas, skirtas regos negalią turintiems žmonėms, bei organizavome 10 renginių, subūrusių 241 dalyvių.

- Dalyvavome medikų konferencijose, kur pristatėme savo veiklas. Informaciją apie ELVIS išgirdo net 733 medikai!

Lengvai suprantama kalba

- Parengėme 4 serijos „Skaitinių valandėlė“ leidinius, skirtus žmonėms, kuriems dėl demencijos ar intelekto sutrikimų sunku klausytis įprastų garsinių leidinių.
- Išleidome pirmąją Lietuvoje suaugusiems skirtą grožinę knygą lengvai suprantama kalba – Alvydo Šlepiko „Mano vardas yra Marytė“ (lengvai suprantama kalba parengė Justina Bružaitė-Liseckienė, iliustravo Antanas Skučas). Spausdinta knyga savo skaitytojų laukia šalies bibliotekose, o [garsiniu ar EPUB formatu kviečiame skaityti ELVIS!](#)

- Švietėme visuomenę apie leidinių, parengtų lengvai suprantama kalba, poreikį (2 radijo laidos, pasiekėme daugiau kaip 100 tūkstančių žmonių).

Kurti pokytį – tai aktyviai veikti!

- Tęsdami „Biblioteka visiems“ veiklas, kartu su kitomis bibliotekomis organizavime [renginį „Įtraukties istorijos. Konferencija+“](#), subūrusį daugybę šalies bibliotekininkų: gyvai dalyvavo 80 žmonių, nuotoliu beveik 400, o nuotolinės transliacijos įrašas sulaukė daugiau nei 1400 peržiūrų. Bibliotekų prieinamumo [manifestas](#) – gyvas, o biblioteką visiems kuriame kartu, kasdien!
- Viešinimo kampanija [„Klausytis knygų paprasta“](#), kuria siekėme grąžinti skaitymo džiaugsmą atokiuose rajonuose ir kaimuose gyvenantiems garbaus amžiaus žmonėms, „Baltic Best“ apdovanojimuose pelnę bronzą „Efektyviausios kampanijos“ kategorijoje. Kampaniją realizavo komunikacijos agentūra „Autoriai“, pasitelkusi į pagalbą LAB ir ELVIS skaitytojus. Žinia radijo, televizijos ir interneto pagalba pasiekė daugiau kaip milijono žmonių akis ir ausis.
- Pasaulinę intelektinės nuosavybės dieną startavome su iniciatyva [„Skaitykis su knygomis“](#), kuria siekėme atkreipti dėmesį į autorių teises, legalų turinį ir priminti paprastą tiesą: spausdinta knyga nėra geriau nei skaitmeninė, o skaitmeninė – nei garsinė. Visos tokios pačios savo turiniu. Jas – lyg vitaminas – saugo ©.
- Dalyvavome Vilniaus knygų mugėje – į LITEXPO įvažiavome su visu ELVIS autobusu!
- Aktyviai įsijungėme į „Vasaros su knyga“ veiklas – dalyvavo 219 mūsų skaitytojų, o skaitymo iššūkį įveikė 191.
- Jau anksčiau įsitikinome, kad siekiant įtraukti „nepasiektus“ kultūros vartotojus, būtina pasitelkti vietos bendruomenes. Todėl 2023 m. projekte „Garsiniai leidiniai buria bendruomenes“ (iš dalies finansuoja Lietuvos kultūros taryba) tarpsektorinį bendradarbiavimą skatinome Alytuje. Tikėsite ar ne, bet Alytaus Putinų gimnazijos mokiniai ir toliau kiekvieną trečiadienį skaito 20-čiai senolių, lankančių VŠĮ „Gerumo skraistės“ įkurtą Senelių darželį.
- Daugiau nei 60 Lietuvos leidėjų subūrėme renginyje „Įtraukioji leidyba: viena knyga skirtingiems skaitymo poreikiams“, kuriame pristatėme prieinamų leidinių poreikį ir pakvietėme į įtraukiosios leidybos mokymus. Mokymai vyks jau šių metų balandžio-gegužės mėnesiais, o informacija apie juos jau paskelbta naujai sukurtoje interneto svetainėje itraukiojileidyba.lt.

Tarptautiškumas ir bendradarbiavimas

- Aplankėme Suomijoje įsikūrusią „Celia“ ir Vokietijoje veikiančią „dzb lesen“ – tai bibliotekos, besirūpinančios įprastai skaityti negalinčiais žmonėmis. Domėjomės, kaip suomiams ir vokiečiams sekasi teikti garsinių knygų paslaugas per viešųjų bibliotekų tinklą ir dar kartą įsitikinome, kad burdami ELVIS administratorių tinklą Lietuvos viešosiose bibliotekose einame teisingu keliu.
- Viešėjome Roterdame (Olandija), kur aplankėme „Passend Lezen“ – biblioteką, aptarnaujančią negalinčius skaityti įprastai, lankėmės viešojoje „Schiedam“ bibliotekoje, suteikiančioje galimybę skaityti ir garsines knygas, bei Roterdamo centrinėje bibliotekoje. Kelionė į Olandiją buvo suderinta su tuo metu vykusiu IFLA Pasaulio bibliotekų ir informacijos kongresu ir jo metu vykusiu IFLA LPD (bibliotekų, aptarnaujančių negalinčius skaityti įprastai) komiteto susitikimu, tad turėjome galimybę išgirsti apie pasaulines tendencijas aptarnaujant savaip skaitančius vartotojus bei pasidalinti savo pranešimu apie ELVIS autobuso keliones.
- Dalyvavome Malmėje vykusioje įtraukiosios leidybos konferencijoje „Include! The Nordic Conference on Inclusive Publishing 2023“ ir aplankėme Švedijos nacionalinę prieinamos žiniasklaidos agentūrą.
- Lietuvos bibliotekų iniciatyvą „Biblioteka visiems“ pristatėme Rygoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje [„Darnaus vystymosi tikslų lokalizavimas per muziejus ir bibliotekas“](#).
- Patirčių sėmėmės didžiausioje pasaulyje Frankfurto knygų mugėje – joje išsamiai bei nuosekliai tyrinėjamos ir literatūros prieinamumo temos.

Projektų niekad negana

- 1 Sporto rėmimo fondo (dabar – Nacionalinė sporto agentūra) finansuojamas projektas
- 3 Europos Sąjungos finansuojami projektai
- 1 ERASMUS+ akreditacija suaugusiųjų švietimo srityje
- 1 ES programa „Kūrybiška Europa“ (esame partneriai, o projektas APACE (angl. „Accelerating Publishing Accessibility through Collaboration in Europe“) skatina inovacijas leidybos ekosistemoje bei specializuotų bibliotekų ir leidėjų bendradarbiavimą)
- 6 Lietuvos kultūros tarybos finansuojami projektai

Tyrimai

- Vartotojų pasitenkinimo LAB teikiamomis paslaugomis tyrimas:
  - LAB paslaugomis patenkinti 9 iš 10 respondentų
  - mūsų biblioteką kitiems rekomenduotų net 97 proc. apklaustųjų
  - daugiausiai pastabų gavome dėl leidinių pasiūlos
- Apžvelgę skirtingus įvairių šalių tyrimus, galime drąsiai teigti, kad įprastai skaityti negali mažiausiai 10 proc. Lietuvos visuomenės, iš jų:
  - 7 proc. dėl disleksijos
  - 2 proc. dėl regos
  - 1 proc. dėl fizinės sveikatos sutrikimų

Ačiū kartu kūrusiems prieinamumą

Lietuvos apeliacinis teismas

Telia Lietuva

Lietuvos negalios organizacijų forumas

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

Autoriai | kūrybinė komunikacija

Lietuvos kino centras

Lietuvos bibliotekininkų draugija

Apskričių viešųjų bibliotekų asociacija

Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

Komunikacijos agentūra „Nebraska“

Lietuvos optometrininkų asociacija

Teatras „No Shoes“

Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje

Vilniaus dizaino kolegija

Centrinė projektų valdymo agentūra

LITEXPO

LR Kultūros ministerija

Lietuvos leidėjų asociacija

AGATA

Sporto rėmimo fondas

Lietuvos kultūros taryba

LATGA

Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato

Lietuvių kalbos vertimo raštu departamentas

...ir daugelis kitų – leidėjų, bibliotekų, muziejų, valstybės institucijų...